

CẦN ĐỔI MỚI HÌNH THỨC TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG TRONG XÂY DỰNG MÔI TRƯỜNG GIÁO DỤC HIỆN NAY

ThS. LÊ GIA THANH*

Môi trường giáo dục (GD) là tổng hòa các mối quan hệ trong đó GD và người được GD tiến hành hoạt động dạy và học. Ở một phương diện khác, môi trường GD là tập hợp không gian với các hoạt động xã hội của cá nhân, các phương tiện và giao lưu được phối hợp với nhau tạo điều kiện thuận lợi để GD đạt kết quả cao nhất. Môi trường để GD cho trẻ em không thể dừng lại ở lời nói mà nhất thiết phải tiến đến chỗ tổ chức thực hành bằng công việc, bằng các thao tác, bằng cách ứng xử để rèn luyện các hành vi thành những thói quen tốt, sửa chữa và loại bỏ những thói quen xấu.

Nhiệm vụ chăm lo sự nghiệp GD, xây dựng phong trào học tập và phát triển môi trường GD lành mạnh đã trở thành chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước, đã được xác định trong *Luật GD* để mọi cá nhân và tổ chức phải thực hiện. Tuy nhiên, trong thời gian qua, mặt trái của cơ chế thị trường đang ảnh hưởng rất lớn đến môi trường GD, đến quá trình hình thành và phát triển nhân cách của học sinh (HS). Do vậy, cần phải đổi mới các hình thức tổ chức hoạt động trong xây dựng môi trường GD, phát huy tối đa những yếu tố tích cực, giảm thiểu những ảnh hưởng tiêu cực tới thế hệ trẻ; tạo ra sự thống nhất của các lực lượng xã hội để nâng cao hiệu quả chất lượng GD trong hoàn cảnh xã hội có quan hệ phong phú, đa dạng, phức tạp như hiện nay.

Trong xây dựng môi trường để GD HS, thực hành là một đòi hỏi tất yếu tự nhiên và tuân theo quy luật: Bản chất con người và nhân cách của nó hình thành qua lao động và hoạt động, rằng sự phong phú của mỗi cá nhân là tùy thuộc vào sự phong phú của những mối quan hệ và liên hệ xã hội của nó - như Mác đã từng nhấn mạnh. Hình thức tổ chức hoạt động GD rất đa dạng, có thể diễn ra trong lớp, trong trường gắn liền với GD nội khóa mà cũng có thể mở rộng không gian GD ra khỏi lớp học và nhà trường, trong đó sinh hoạt ngoài trời, vui chơi trong thiên nhiên (du lịch, cắm trại, đi về các vùng nông thôn, tới các địa chỉ văn hóa, các danh lam thắng cảnh, các di tích lịch sử và cách mạng mà không ít nơi đã trở thành huyền thoại)

là một hình thức rất sinh động, rất hợp với tâm lí, sở thích, nhu cầu của các em. Thông qua những sinh hoạt đó, các em có dịp tự thể hiện và bộc lộ mình chân thực nhất. Nhờ trực quan và biểu cảm mà sự hiểu biết của các em, nhất là sự hiểu biết về xã hội, về cuộc sống và con người trở nên sâu sắc, đậm thắm hơn. Đó là những cơ hội tốt mà nhà trường chủ động thực tiễn hóa một nguyên lí GD: GD trong tập thể, bằng tập thể và vì tập thể.

Đơn điệu, tẻ nhạt là kẻ thù của tuổi trẻ, của GD. Đây cũng lại là nhược điểm khá đậm nét và phổ biến trong GD hiện nay, nhất là trong tình trạng học hành, thi cử cứ quanh năm suốt tháng vây bủa các em, ngăn cản các em vui chơi, giải trí. Nhu cầu tinh thần của trẻ em rất lớn bởi các em vốn đang khao khát được tìm hiểu, cảm nhận cuộc sống thực đúng như ý nghĩa của nó. Cần làm cho các sinh hoạt tập thể của HS bớt gò nua đi theo khuôn mẫu hình thức do lí trí của người lớn áp đặt, trả lại cho các em sự hồn nhiên, sự ngây thơ trong cuộc sống học đường.

Đối với hình thức sinh hoạt tập thể trong trường, các thầy cô giáo và cán bộ phụ trách Đoàn, Đội cùng hiệu trưởng và Ban giám hiệu nhà trường phải chịu khó tìm tòi những sáng kiến GD để tránh cảm giác đơn điệu, khô khan, hành chính dễ làm cho HS nhàm chán, phân tán chú ý, dễ trở nên mất trật tự và lộn xộn. Muốn vậy, việc tổ chức những hoạt động này ngoài việc công phu chuẩn bị với sự tham gia của nhiều giáo viên còn phải có sức lôi cuốn các em bằng hình thức đẹp, nội dung nhẹ nhàng, vui tươi, gần gũi với suy nghĩ, tình cảm của các em, tránh những thuyết lí dài dòng, nặng nề mà ngay người lớn cũng không chịu nổi. Ở đây, nổi bật một yêu cầu, đó là sự tế nhị trong những lời khen, chê, nhận xét đánh giá phê bình, sao cho cá nhân và tập thể HS được khen cũng tự thấy là đúng mức, đáng để hào hứng, tự hào về thành tích của mình mà những HS, những lớp bị chê, bị phê bình cũng không cảm thấy quá nặng nề, hết hi vọng. Cần lưu ý những hình thức sinh hoạt tập thể

* Sở Giáo dục và Đào tạo Vinh Phúc

trong trường hay ngoài trường, sự chủ động tham gia của HS là yếu tố rất cần thiết và quan trọng, nó tránh cho HS rơi vào tình trạng thụ động. Muốn vậy, giáo viên chủ nhiệm các lớp phải chú trọng bồi dưỡng đội ngũ cán bộ lớp, cán bộ Đội Thiếu niên tiên phong Hồ Chí Minh, cán bộ Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, làm cho các em có ý thức và năng lực tự quản.

Ngoài ra, có thể áp dụng những hình thức sinh hoạt, giao lưu văn hóa để khơi dậy ở các em những xúc cảm tinh thần, đạo đức, thẩm mỹ như tổ chức cho các em tiếp xúc với những anh hùng, đơn vị anh hùng, các văn nghệ sĩ, trí thức có uy tín, có ảnh hưởng xã hội, hoặc với trường lớp, cơ quan, đơn vị kết nghĩa. Đó là dịp rất thuận lợi để các em cảm nhận trực tiếp những con người và hành động, công trạng và sự nghiệp, tư tưởng và nhân cách mà các em ngưỡng mộ, tôn kính. Cũng cần tổ chức cho các em nghe nói chuyện thời sự, nghe các báo cáo khoa học nhưng hết sức nhẹ nhàng và phải làm sao cho thật cảm động để các em tin và yêu vào những việc tốt đẹp, vào những người tốt đẹp, những tấm gương điển hình, người thật việc thật.

Việc các thầy cô trực tiếp gặp HS (HS giỏi, cán bộ lớp, HS học kém, chậm tiến, cá biệt, HS nghèo và có những khó khăn riêng...) là rất quan trọng. Trong các buổi gặp đó, cần để cho các em nói, thầy cô cần hết sức lắng nghe ý kiến của các em, khuyến khích các em mạnh dạn trao đổi, nhận xét và đề nghị. Đó là những bài học thực hành về dân chủ, công bằng...

Cơ hội để gây ấn tượng sâu sắc nhất cho HS về mái trường thân yêu, về tuổi học trò, tình cảm thầy trò, tình bè bạn là những lễ kỉ niệm trang nghiêm, xúc động như khai giảng năm học mới với tiếng trống trường âm vang, với lời hứa đầu năm, lời căn dặn học trò đầu năm của thầy, cô hiệu trưởng, lễ đón HS mới, lễ bế giảng và tiễn HS cuối cấp ra trường, lời dặn dò lúc chia tay... Những lời phát biểu ấy phải được viết công phu, hàm xúc, cảm động, gây ấn tượng sâu sắc trong tâm trí và tình cảm các em.

Cũng có ý nghĩa đối với việc GD cho các em nếu chúng ta tổ chức công phu và cảm động các buổi lễ kết nạp Đội, kết nạp Đoàn trong nhà trường hay ở những địa điểm có sức lưu giữ lâu bền kỉ niệm trong tâm trí các em như dưới tượng đài anh hùng liệt sĩ, dưới tượng Bác trên quảng trường hay ở những nơi có phong cảnh đẹp. Những đêm đốt lửa trại, những buổi đi cắm trại, những ngày hội lớp, hội trường, tụ họp các thế hệ HS cùng nhau ôn lại kỉ niệm về mái trường, thầy cô và bè bạn là những sự kiện đáng nhớ của tuổi học trò. Trong tất cả những sự kiện và khung cảnh đó, nhà giáo chúng ta có thể nhân đó mà bồi dưỡng tình

cảm đạo đức, làm phong phú và lắng đọng tâm hồn các em.

Môi trường tốt nhất cho việc GD trẻ em phải là môi trường thấm nhuần tinh thần dân chủ và lẽ công bằng; môi trường của sự hòa hợp, thân ái, hợp tác, tương trợ và tin cậy lẫn nhau. Về thực chất, đó là môi trường nhân văn, môi trường văn hóa. Trong tình hình hiện nay, một môi trường như vậy là rất cần thiết để GD trẻ em mà nhà trường, gia đình và xã hội phải chủ động, tích cực và hết sức nỗ lực để xây dựng nó. Tuy nhiên, xây dựng được môi trường như thế không phải dễ dàng, nhất là trong điều kiện nền kinh tế thị trường như hiện nay, khi mà những mặt trái của nó đang gia tăng những tác động tiêu cực. Nhà trường có khả năng xây dựng môi trường đó tốt hơn cả do tính hướng đích GD của nó. Vấn đề là ở chỗ, nhà trường phải thường xuyên liên hệ mật thiết với xã hội, nhất là với gia đình để tăng thêm những ảnh hưởng tích cực, đồng thuận; hạn chế có kết quả nhất trong khả năng cho phép những tác động trái chiều gây ảnh hưởng bất lợi tới cuộc sống tinh thần của các em.

Xét đến cùng, phương pháp, hình thức tổ chức các hoạt động xây dựng môi trường GD đều phải thông qua hoạt động có chủ định. Đó không chỉ là hoạt động của cá nhân giáo viên, mà còn là hoạt động của tập thể thầy cô, là sự tham gia của gia đình, đoàn thể và toàn xã hội vào quá trình sư phạm, là việc thiết kế các hoạt động để các em tham gia trong và ngoài nhà trường, tạo môi trường thân thiện cho các em học tập, tu dưỡng và rèn luyện. □

Tài liệu tham khảo

1. Hà Nhật Thăng - Trần Hữu Hoan. **Xu thế phát triển giáo dục**. NXB Đại học quốc gia, H. 2013.
2. Phạm Hồng Quang. **Môi trường giáo dục**. NXB Giáo dục, H. 2006.
3. C. Mác - Ph. Ăngghen. **Toàn tập**. NXB Chính trị quốc gia, H. 2000.
4. Nguyễn Dục Quang. **Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp**. NXB Đại học sư phạm, H. 2007.
5. Phạm Minh Hạc. **Về phát triển toàn diện con người thời kì công nghiệp hoá, hiện đại hoá**. NXB Giáo dục, H. 2001.

SUMMARY

The downside of the market mechanisms are a huge influence on environmental education, to the process of formation and development of student's personality in recent years. Hence the need to innovate the form of organized activities in the build environment, maximize positive factors, minimize the negative influence to the younger generation in the current social situation.